

FORRÁSOK

02411100

A Borszékért Alapítvány és a Borszéki Polgármesteri Hivatal közérdekű lapja

XXIII. évfolyam 3. szám, 2019. Március

PREFEKTUSI
LÁTOGATÁS

2.

ÚJ KÖNTÖST KAP A BORSZÉKI
POLGÁRMESTERI HIVATAL

3.

MEGJELENT A GYERGYÓI
SZEMLE 4. SZÁMA

4.

EGY JOBB VILÁGÉRT HARCOLTAK HŐSEINK

foto: facebook.com/primariaborsec

Az eseményhez méltón emlékeztek a borszékiek az 1848-49-es forradalom és szabadságharc 171. évfordulójára. Március 15-én, pénteken szentmise, koszorúzás, kiállításmegnyitó és néptáncelőadás révén rótták le kegyeletüket a helybeliek a márciusi hősök előtt.

A pénteki programsorozat nyitányaként szentmisén vett részt az ünneplő közösség az alsóborszéki római katolikus templomban. Ezt követően a központi parkba vonulva helyezték el a kegyelet koszorúit. Ez alkalomból elmondott rövid beszédében Ferency József, a Zimmethausen Iskolaközpont igazgatója a hősökre való emlékezés fontosságát emelte ki, a március idusával kapcsolatos szellemiség ismeretét. „Fontosnak tartottam megta-

nítani Petőfi Sándor Nemzeti dal című versét. És azóta is zengik generációk, legnagyobb elhatározással: Esküszünk, esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk. A szabadságra azonban még várni kell, még esküdni kell, és a legfontosabb: tűrni kell.” A kegyelet koszorúinak elhelyezése után a helyi kultúrotthonban folytatódott a programsorozat, amelynek részeként megnyitották a „Forradalmi arcképcsarnok” című fotókiállítást. A tárlat Molnár Attila magángyűjteményét képezi, és a Hargita Megyei Kulturális Központ jóvoltából került Borszékra. Mint azt a tárlatmegnyitón Ádám Gyula fotóművésztől megtudhattuk, a kiállítás révén nemcsak a március idusához kapcsolódó események elevenülnek fel, hanem egyfajta betekintést

nyerhetünk az illető korszak hangulatába, öltözködési szokásaiba. A megnyitót a borszéki Kalandorok együttesének zenéje, illetve a Csíki Játékszín művészenek, Puskás Lászlónak szavatai tették magasztosabbá.

„Az 1848-as eseményeket, történéseket mindannyian ismerjük. Úgy érzem, ezek felsorolásán túlmenően arról is fontos beszélni, hogy mit üzen számunkra a forradalom? Ennek fényében pedig mi a kötelességünk ma, hogyan tudjuk felhasználni szellemiségét a mindennapjainkban?” – ezt már a kiállítás megnyitót követő ünnepi beszédében fogalmazta meg Mik József polgármester. Az előjáró szerint 1848. március 15-e a bátorság ünnepe, egy szimbólum, a forradalom és szabadságharc másfél éve egy napba sűrítve.

„Mit gondolnak, elég-e összegyűlnünk egy órára, meghallgatni a szent neveket, a szavakat, végignézni az ünnepi műsort és másnap folytatni ugyanúgy, mint 15-e előtt? A válasz: nem. Petőfiék példát adtak nekünk, de főleg a fiataloknak. A forradalomban Bemék adták a tudást, a tapasztalatot, de a fiatalok az erőt! Bátran harcoltak egy jobb világért.”

A polgármester kiemelte, március 15-e akkor is és ma is az önvizsgálat napja. Megkérdezhetjük magunktól, hogy érdemesek vagyunk-e egyáltalán arra, hogy ünnepeljük azokat a forradalmárokat? Válaszoljunk igennel, és cselekedjünk is úgy, mint ők tették. Főleg, hogy 2019-ben is meg kell vívnunk harcainkat az önrendelkezésért, az anyanyelv és szimbólumaink használatáért.

(folytatás a 2. oldalon)

(folytatás az 1. oldalról)

„1848. üzenete: bátorság, kitartás, küzdelem, haza, összetartozás és igazság. Ezekből a szavakból kell származtatnunk a mi feladatainkat. Legyünk bátrak kimondani az igazságot, küzdeni érte, ha vannak meggyőző érveink, de ha nincsenek, fogadjuk el a másik fél véleményét. Küzdjünk az iskolában, küzdjünk a munkahelyünkön, hiszen a társadalom megváltoztatásának sarokkövei mi magunk vagyunk. Adjunk fontosságot és tartsunk ki az igazi, valós értékrend mellett, és ez által változtassunk a mai helyzeten. Ne feledjék: a küzdelemnek van értelme. De csak akkor, ha meghunyászkodás nélkül,

együtt, közösen tesszük mindazt, ami felemeli Székelyföldet és a magyar nemzetet a sivárságból, az értéktelenségből. A forradalmárok követelése, amiért '48-ban küzdöttek, ha nem is azonnal, és nem is maradéktalanul, de néhány évtized múlva teljesültek. Ugyanúgy a mi harcunknak, küzdésünknek is lesz eredménye, de ehhez hatalmas akaratra, kitartásra és mentalitásváltásra van szükség” – nyomatékosított ünnepi beszéde során az előljáró. Az ünnepség zárásaként a Czifrasarok Néptáncegyüttes előadását tekinthették meg a jelenlevők.

Rédai Botond

HÍRMONDÓ: Prefektusi látogatás

foto: facebook.com/primariaborsec

Országút felújítást szeretne a prefektus

Borszéki, gyergyóhollói és gyergyótolgyesi lakosokat hívott közmeghallgatásra csütörtökön Jean Adrian Andrei. Hargita megye prefektusa a fürdőváros polgármesteri hivatalában megtartott találkozón az említett települések polgármestereivel is egyeztetett.

Elavult közúti infrastruktúra

A megye első embere szerint az országos útügy feladata, ezen belül pedig a brassói igazgatóság kötelessége, hogy ezt a térséget is bevonja az országutak felújítási és javítási programjába. A prefektus kiemelte, jó ideje semmilyen beavatkozás nem történt ezen a téren, ezen pedig mindenképpen változtatni kell. Az előljáró megígérte, közbenjár az említett hatóságnál annak érdekében, hogy ez minél hamarabb változzon.

Mint kiderült, az útinfrasztruktúrát érintő nehézségeken túl egy sor egyéb problémát is megtárgyaltak a csütörtöki egyeztetésen. Szó

esett például arról, hogy sürgetni kellene az erdei utak ügykezelési jogának átadását a polgármesteri hivataloknak. Az előljáró azt az általuk kidolgozott törvénymódosítási javaslatot is ismertette, amely végre megoldaná a beltelkek tulajdonba helyezésének problémáját. A prefektus szerint a tavaly elfogadott 18-as törvény csak félmegoldást kínál, mivel kizárólag a lakóházak alatti terület tulajdonba helyezését teszi lehetővé. Ezt a helyzetet orvosolná a módosítás által, a javaslatot minden Hargita megyei parlamenti képviselőnek elküldték.

Roma család okoz problémákat Borszéken

A megbeszélésen szó esett arról a mintegy 20 tagú roma családról is, amely jelentős problémákat okoz a fürdőváros mindennapjaiban. A főispán kiemelte, a családtagok, állandó pénzkereset hiányában, lopásokhoz és egyéb erőszakos cselekedetekhez folyamodnak, amit a rendőrség ugyan kezelni tud, azonban esetükben számításba kell venni tartósabb megoldás alkalmazását is, mint például az elköltöztetést.

Mindenki a kezelőbázis befejezését várja

A fürdővárost érintő fejlesztésekkel kapcsolatban Jean Adrian Andrei hangsúlyozta, Borszék is azon települések közé tartozik, amelyek minden lehetőséget kihasználják annak érdekében, hogy minél több beruházást tudjanak megvalósítani. „Személyesen gratuláltam Mik József polgármester úrnak azért, ahogyan ezt a közösséget vezeti” – jelentette ki a prefektus. Hozzátette, nagyon fontos a kezelőbázis építésének mihamarabbi befejezése és működésének engedélyeztetése, hiszen általa nemcsak a településre látogató turisták száma gyarapodna, hanem az önkormányzat által lehívható pénzbeli támogatások összege is jelentősen megnőne. A megye prefektusa egyébként az épülő fürdőt is személyre vette látogatása során.

Rédai Botond

Romániai Városok Szövetségének éves közgyűlése

A Romániai Városok Szövetsége 2019. március 24-26 között szervezte meg az éves közgyűlést, valamint "25 év munkája" című gálaműsort, amelyen polgármesterek, alapító tagok, miniszterek, államtitkárok és partnerek vettek részt. A gálaműsornak, március 25-én, a bukaresti "I.L.Caragiale" Nemzeti Színház adott otthont.

Ugyancsak március 25-én, Klaus Iohannis államfő találkozott a szövetség polgármestereivel a Phoenicia Grand Hotelben megtartott "A romániai városok jövője az európai helyi fejlesztések tükrében" című előadás keretén belül.

forrás: facebook.com/primariaborsec

Új köntöst kap a borszéki Polgármesteri Hivatal

Balról-jobbra: Simion Crețu és Mik József

fotó: facebook.com/primariaborsec

Több mint egymillió lejes beruházás révén újítják fel a borszéki városházát, a munkálatot európai uniós alapokból finanszírozzák. Az ezzel kapcsolatos szerződést március 18-án, hétfőn írta alá Mik József polgármester és Simion Crețu igazgató a Központi Regionális Ügynökség gyulafehérvári székhelyén.

A Regionális Operatív Program (POR) keretében sorra kerülő munkálatok révén az épület energetikai rendszerének

felújítását végzik el: külső szigetelés, nyílászárók cseréje, tetőtéri elemek felújítása és szigetelése, pincerész szigetelése. Ugyanakkor az épületen belül minden mennyezeti lámpatestet LED panelre cserélnek, illetve napelemes rendszert is felszerelnek a meleg víz hatékonyabb előállítására.

A beruházás értéke meghaladja az 1,093 millió lej, a várost terhelő önrész eléri a 200 ezer lejt.

Egységes ügyfélkapu is lesz

Az említett munkálatokkal párhuzamosan belső építészeti felújítást is szeretne eszközölni a polgármesteri hivatal, amely a földszinti részt érintené. „Az az elképzelésünk, hogy lakosságbarát ügyfélszolgálatot alakítsunk ki” – nyomatékosított ezzel kapcsolatban Mik József polgármester. Az előjáró ügy fogalmazott, egységes fogadótér kialakításán gondolkoznak, ahol egy ügyfélablakon keresztül intézhetik ügyes-bajos dolgaikat a lakosok, legyen az urbanisztikai, szociális vagy éppen adóügyi probléma. Az ezzel kapcsolatos költségek a kivitelezési tervek elkészítése után derülnek ki, ezt saját költségvetéséből fedezi az önkormányzat.

A szóban forgó két munkálat előreláthatólag ősszel kezdődhet el. A felújítás idejére az ügyfélfogadás az alsóborszéki kultúrotthonban lesz, a hivatal többi részlege pedig a pénzügyi hivatal régi épületébe költözik át.

Borszék, mint pozitív példa

Aktuálpolitikai témákról, a költségvetés helyzetéről, illetve a fiatalok itthon maradásáért tett erőfeszítéseikről beszélt csütörtökön a Marosvásárhelyi Rádió Vendégségben című műsorában Borboly Csaba, Hargita Megyei Önkormányzatának elnöke. Utóbbi témában pozitív példaként említette Borszékot, mint az az önkormányzat, amely konkrét lépéseket is tett a fiatalok támogatása terén.

A tanácselnök a beszélgetés során kiemelte, nagyon nehéz olyan körülmények között dolgozni, amikor február végén még nincs jóváhagyott költségvetése az országnak. „A kormány helyett nem tudunk dolgozni” – nyomatékosított az előjáró, aki szerint a román politikai pártok jelenlegi tevékenysége egyre inkább bizonytalan helyzetet teremt az országban. Meglátása szerint sem a kormánypártok, sem az ellenzék nem rendelkezik hosszú távú stratégiával, ez pedig jelentősen megnehezíti az önkormányzatok munkáját, a tervezést. Borboly kiemelte, az általa vezetett intézmény komoly erőfeszítéseket tesz annak érdekében, hogy a fiatalok ne külföldön keressék boldogulásukat. „Ugyancsak közvetve tudunk hatással lenni erre, viszont számos olyan programot indítottunk, amely előrelépést jelent az ügyben” – magyarázta az elnök. Mint fogalmazott, középiskolai és egyetemi szinten is szerveznek olyan foglalkozásokat, programokat,

amelyek révén próbálják érdekeltté tenni a fiatalokat az itthonmaradásban. A megyei tanács alárendeltségébe tartozó fejlesztési ügynökség működésében pedig hangsúlyos szerepet kap a fiatal vállalkozók támogatása, segítése. Borboly Csaba hozzátette, ebben a folyamatban rendkívül fontos szerepet játszanak az önkormányzatok. Pozitív példaként emelte ki Borszék városát, ahol az önkormányzat már évek óta földterülettel támogatja a fiatalokat lakóházak, illetve panziók építése céljából.

Sikeres a fiatalok támogatását célzó program

„Amit igazán sikerként tudnék elkönyvelni, hogy az elmúlt két évben sikerült 25 telket kiutalni a fiataloknak házépítés céljából” – fogalmazott Mik József. Borszék város polgármestere elmondta, a 2008-óta zajló, 35 éven aluli fiatalokat támogató program keretében immár 47 borszéki fiatal jutott közművesített területekhez. „Évekkel ezelőtt kezdtük el ezt a programot, a cél, hogy itthon tartsuk a fiatalokat.” A 2003-ban megjelent 15-ös törvény 350 négyzetméteres terület adományozását teszi lehetővé, az önkormányzat viszont 500 négyzetméterért biztosít, a többlétszámú jelképes bér ellenében. Az előjáró kiemelte, ha a mai telekárakat vesszük figyelembe, ez legkevesebb 10 ezer eurós segítséget jelent a fiataloknak.

Rédai Botond

MEGJELENT A GYERGYÓI SZEMLE 4. SZÁMA

Március 11-én mutatták be a borszéki Kamenyitzky Antal Városi Könyvtárban a folyóirat legutóbbi számát, amely „Az oktatás helyzete Gyergyóban” címet viseli.

A 221 oldalas lapszám könyv vastagságúra „hízott”. Nemcsak méretében, hanem tartalmában is vaskos, hiszen 13 tanulmányt tartalmaz az oktatás különböző területéről. Szakemberek boncolgatják szociológiai, pszichológiai szempontból az oktatás helyzetét. Véleményt olvashatunk a hitoktatásról, iskola-történetről, tankönyvkiadásról, pályaválasztásról, a digitális oktatás lehetőségeiről. A tanulmányok végső kicsengése, hogy „az oktatás nem kidobott pénz, hanem mindig megtérülő befektetés”. A kötetet bemutatta Nagy József főszerkesztő, Silló Ágota szociológus és Ferencz Zoltán grafikus, a Gyergyószárhegyi Művelődési és Kulturális Központ művészeti igazgatója. A folyóirat megtalálható a könyvtárban, tanulmányozható, kölcsönözhető. Érdeemes beleolvasni, hiszen sok érdekes cikket találunk benne.

A szerkesztőség jóvoltából minden pedagógus kapott egy ingyenes példányt, amúgy 15 lejért megvásárolható Kiss Éva könyvtárosnőnél.

Farkas Aladár

OLVASÓNAPLÓ

fotó: Farkas Aladár

Msgr. Orbán László nyugalmazott esperes-plébános nyugdíjas éveinek utolsó éveit örökíti meg a nemrég megjelent könyvében. Bakos Balázs akkor még aktív plébános jóvoltából Laci bácsi több mint két évet töltött a borszéki plébánián. Ezek az évek (2009-2011) is naplójának részét képezik. Naplóbejegyzésiben kiemeli a

plébános és a kántor együttműködését, az egyháztanács aktív munkáját és „a tehetséges vállalkozók segítségének kieszközlési módját”. Ittléte alatt, fájós lába ellenére, rendszeresen misézett, gyóntatott, búcsúkra járt. Méltósággal viselte az öregséggel, magányossággal, betegséggel járó állapotot. Mindig a jóság sugárzott arcáról.

A napló olvasmányos, helyenként egyenesen lenyűgöző. Betekintést enged papi tevékenységébe, és ezen keresztül a remeteiek mindennapjaiba, sőt ünnepeibe. Az '50-es évek elején letartóztatták és a Duna-csatorna munkatáborába hurcolták, sok paptestvérrel együtt. Része volt megpróbáltatásokban, de nem tört meg, Istenbe vetett hite megőrizte higgadságát, optimizmusát. Papi hivatását lelkiismeretesen végezte. Idős korában is misézett, gyóntatott, esketett, keresztelt, temetett, a betegeket vigasztalta és gondozta az egyház vagyonát. A naplót olvasva megtudjuk, hogy művészi hajlamai is voltak: festett és linóleummetszeteket készített, amik feltehetően a könyvben, akárcsak a sok fénykép életéből, munkásságából.

A gyergyóalfalvi Balázs József festőművész elkészítette a portréját, ami a remetei Polgármesteri Hivatal egyik termében van kiállítva. Gyergyóremete értékelte a 37 éves remetei papi munkáját, díszpolgári címet adományozott Orbán Lászlónak.

Utolsó éveit a gyergyószentmiklósi Szent Erzsébet Öregotthonban töltötte. 94 évesen halt meg, Remetén a templom melletti parkban alussza örök álmát. A tavaly nyáron alkalmam volt felkeresni sírját.

A kéziratot Laczkó-Albert Elemér Gyergyóremete polgármestere és Daczó Katalin csikszeredai újságíró rendszerezte és a kolozsvári Verbum Kiadó jóvoltából látott napvilágot. Ajánló gondolatokat Msgr. Portik-Hegyi Kelemen főesperes-plébános írt.

Ajánlom ezt a több mint 400 oldalas könyvet (Találkozásra várva. Naplórészek 2005 - 2011) minden borszékinak, aki ismerte, tisztelte és szerette Laci bácsit.

Farkas Aladár

VERSET MONDTAK ÉS GYŐZTEK

„A vers az, amit mondani kell” - mondta valamikor nagyon régen egy kisiskolás Kányádi Sándornak, aki hirtelen megkérdezte a legénykétől: szerinte mi a vers?

Nos, azóta számtalanszor bebizonyosodott a fenti meghatározás igazsága. A verset mondani kell. És mondatni. Immár 21 éve, hogy a Szilágy megyei Varsolcon meghirdették kisiskolásoknak a Kányádi Sándor versmondó versenyt. Néhány éve a borszéki iskola is, hála az „ügypártoló” tanítónőknek, képviselteti magát. 2017-ben országos szakaszon is volt egy borszéki szavaló.

Az idén a Gyergyó-területi szakaszon, melyen az országosra eljutókat válasszák ki, a két borszéki kisiskolás, Kopacz Balázs első osztályos (felkészítette Péter Katalin tanító néni) és a második Pethő Andor (felkészítette Serilla Emese tanító néni), ahogyan mondani szokás, kivágta a rezet. Mindketten a legjobbnak bizonyultak a saját korcsoportjukban, így május 10-én Varsolcon, az országos döntőn is megmérettettek. Szurkolunk nekik.

Kolbert Tünde

fotó: Pethő Csongor

ÜNNEPELTEK A TETTRE KÉSZ NYUGDÍJASOK

Február 28-án harmincnyolcan ülték körül az ünnpre terített, virággal díszített asztalt a nyugdíjasok. Napra pontosan hat évvel ezelőtt alakult a klub, azóta töretlen kedvvel, tetterre készen ülnek össze minden héten csütörtökön, és osztják meg örömeiket-gondjaikat, érzik jól közösségben magukat. Nem az idő múlásán keseregnek (múlik az mindenképpen), hanem minden héten legalább egyszer összekapják magukat, kiöltöznek, és igyekeznek a klubba. Olyanok mint egy csupa nagymamából és nagytatákból álló nagy család. A családfő és a társaság lelke a szintén nagymama (dédmama) Antal Erzsike, aki szervez, rendez, lelekesít, és nyitja-zárja a klubot. A 6-ik születésnapot is úgy szervezte meg, ahogy elő van írva a nagykönyvben: volt sok finom sütemény, kontyalávaló, töltöttkáposzta és szülinapi torta. És persze széles jókedv... S mivel másnap a tavasz első napját jelezték a naptárak, a hölgyeknek márciuskával kedveskedtek az urak.

Kolbert Tünde

fotó: Kolbert Tünde

Fakanál Medvehagyma pesto

A bazsalikomos pesto receptjének mintájára íme egy ízletes krém, amelyet kenyérrre kenve, szalonnával mártogatva vagy spagettivel elkeverve ehetünk reggelire, ebédre vagy vacsorára.

Hozzávalók:

100 g medvehagyma

40 g fenyőmag (vagy egyéb olajos mag: dió, kesudió, napraforgó, tökmag)

40 g parmezán sajt (vagy Grana Padano, vagy egyéb kemény sajt)

5 kanál olívaolaj

csipet só

A medvehagymát megmossuk, szárát lecsipdessük, a leveleket megtörölgetjük.

A fenyőmagot megpirítjuk egy serpenyőben.

Megreszeljük a parmezánt apró lyukú reszelőn.

A hozzávalókat leturmixoljuk és üvegbe töltjük, hűtőben 1-2 hétig eláll.

SZÉKELY TUDÓSOK, HÍRESSÉGEK (98)

Böloni Farkas Sándor (1795-1842) író, műfordító, utazó, művelődésszervező, akadémikus. Bölonben született. Művelt ember volt, 6 nyelven olvasott. 1825-2006 között 22 könyve jelent meg nyomtatásban, de 5 műfordítása kéziratban maradt. 1834-től az MTA tagja volt. 1969 óta iskola viseli nevét, 1991-től az unitárius templom előtt áll szobra, Jecza Péter szobrászművész alkotása. 47 évesen halt meg, tüdőbajban. A Kolozsvári Házsongárdi temetőben nyugszik. Borszéken 1885-ben járt.

Kányádi Sándor (1929-2018) költő

A Hargita megyei Nagyalambfalván született, és ott is temették el. A Kossuth-díjas költőt a Nemzet Művésze címmel is kitüntették. A Digitális Irodalmi Akadémia alapító tagja, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja. Napjainkban, 276 nyomtatásban megjelent könyve található. Borszéken 1982-ben járt.

Mikes Kelemen (1690-1761) memoáriró, műfordító

Zágonban született, Rodostón halt meg pestisben, 71 éves korában. II. Rákóczi Ferenc szolgálatában állt: íródeákja, kamarása (kincstartó) volt. A fejedelmet elkísérte a száműzetésbe Lengyelországba, Franciaországba és az Oszmán Birodalomba. A híres Törökországi levelek mellett fennmaradt 12 műfordítása. Napjainkban több líceum viseli nevét. Mellszobra áll Zágonban és a vajai Vay Ádám Múzeum parkjában.

Báró Orbán Balázs (1829-1890) író, néprajzgyűjtő, fotográfus

A Hargita megyei Lengyelfalván született. Legismertebb műve „A Székelyföld leírása”, 1868. Borszéken is járt, sőt fényképezett. 1872-től országgyűlési képviselő. 1888-tól az MTA levelező tagja. Nyomtatásban 9 műve maradt fenn. Utód nélkül halt meg, a székely népet tette egyetlen örökösévé. Szejkefürdőn temették el, sírja előtt székelykapu-sor áll, az utolsó az ő tulajdona volt. Nevét iskola viseli szülőfalujában és Székelyudvarhelyen. Sepsiszentgyörgyön a színház viseli nevét. A Vargyas-szorosban a legnagyobb barlang az ő nevét vette fel. Székelyudvarhely főterén egész alakos szobra áll, Hunyadi László alkotása. 2011-ben Hargita, Kovászna és Maros megye Orbán Balázs-díjat létesített.

Salamon Ernő (1912-1943) költő, újságíró

Gyergyószentmiklóson született. A gimnáziumot Marosvásárhelyen végezte. Első versei 1933-ban jelentek meg. 1941-ben az Ákosfalvi internálótábor foglya volt. 1942-ben pedig munkaszolgálatos Ukrajnában, ahol tifuszból betegedett meg, és olasz katonák agyonlőtték. Nyomtatásban hét verseskötete jelent meg (ebből három postumus). Gyergyószentmiklóson a gimnázium az ő nevét viseli. Az épület előtt áll szobra, Izsák Márton alkotása (1968). Ebben az évben a gimnázium felvette nevét.

Színi Lajos (1891-1933) író, költő, újságíró

Gyergyószárhegyen született. Gyergyószentmiklóson érettségizett. 1915-1933 között több hazai lapban közölt humoreszkeket, satírákat, esszéket, meséket, stb. 1912-1913-ban a Borszéki Lobogó hetilapot szerkesztette. Számunkra fontos könyve: Nyüszkölés a feredőn s a nagy víz martján (1916). Szülőháza homlokzatán 1991-ben emléktáblát helyeztek el. A Borszékért

Alapítvány 1999-ben, reprint kiadásban megjelentette az Nyüszkölést.

Talpassy Tibor (1904-1988) író, költő

Gyergyótölgyesen született. Budapesten halt meg. 13 nyomtatásban megjelent kötetéről van tudomásunk. Számunkra fontos *A föld gazdát cserél c.* szociográfiája a bukovinai székelyekről, 1945-ben jelent meg.

Tamási Áron (1897-1966) író, akadémikus

A Hargita megyei Farkaslakán született, és ott is temették el. A népi írónak mintegy 70 műve jelent meg nyomtatásban, a legismertebb az Ábel-trilógia. 1943-1949 között az MTA levelező tagja, 1945-1947 között a Nemzeti Paraszt Párt színeiben országgyűlési képviselő. Szabadkőműves. Síremléke előtt áll Szervátiusz Jenő és Szervátiusz Tibor alkotása. Kitüntetései: Baumgarten-díj (1929, 1930, 1933, 1934), Kossuth-díj (1954), Magyar Örökség-díj (1977). Szülőfalujában általános iskola, Székelyudvarhelyen líceum viseli nevét. Sepsiszentgyörgyön a magyar színház vette fel nevét.

Tompa László (1883-1964) költő, műfordító, lapszerkesztő

Betfalván született. Kolozsváron jogot tanult. Székelyudvarhelyen élt és dolgozott. 1929-ben megkapta az Erdélyi Helikon nagydíját. 1941-ben Baumgarten-díjban részesítették. 1955-ben megkapta a Román Népköztársaság Állami díját. 11 verseskötete jelent meg. Nevét iskola és utca viseli, illetve emlékszoba. A Zavaczkai Walter Levente által készített bronz mellszobra a Tompa László Általános Iskola udvarán áll. Szellemi hagyatékát a Haáz Rezső Múzeum őrzi.

Zöld Lajos (1932-2014) újságíró, közíró, közösségszervező Gyergyószárhegyen született. Középiskolai tanulmányait Gyergyószentmiklóson végezte. Kolozsváron a Bolyai Tudományegyetemen szerzett történelem-filozófia szakos oklevelet. 1974-ben Márton Árpáddal és Gaál Andrással közösen létrehozták a Gyergyószárhegyi Képzőművészeti Alkotótábor, amelyet húsz éven keresztül igazgatott. Házigazdája volt a Kriterion Írótabornak (1980, 1990, 2000). Három önálló kötete jelent meg.

Tudomány:

Apáczai Csere János (1625-1659) tudományos író, teológus, enciklopédista

A 17. század jelentős személyisége Apácán született. Az első magyar enciklopédista, a Magyar Encyclopaedia megalkotója. Alig 34 évesen tüdőbajban meghalt, sírhelye a Házsongárdi temetőben van. Nevét Nyíregyházán és Kenderesen általános iskola, Kolozsváron líceum viseli, Budapesten úgyszintén. Győrben Tanítóképző Főiskola viseli nevét, Csíkszeredában a Pedagógusok Háza. Budapesten utcát neveztek el róla. Ma már Apáczai-díj is létezik. 1650-2004 között 25 műve jelent meg nyomtatásban.

Ábrahám Ambrus (1893-1989) zoológus

Nagytusnádon született. A középiskolát a csíkszeredai Márton Áron Főgimnáziumban végezte. 1913-ban belépett a premontrei rendbe, majd 1917-ben pappá szentelték.

(folytatás az 6. oldalról)

Természetrajz-földrajz szakos oklevelet szerzett Budapesten. 1934-től a szegedi Tanárképző Főiskola Állattani Tanszékének tanára lett, majd igazgatója. A szegedi Állattani Intézet és Gyűjtemény megalapítója. 1945-től az MTA levelező, majd 1960-tól rendes tagja. Tagja volt a Szent István Akadémiának. Közel félszáz szakmai közleménye és 8 könyve jelent meg. Szülőfalujában, a templom falán áll egy emléktábla, Szegeden az egyetem emlékérmét bocsátott ki.

Barabási Albert László (1967-) fizikus, hálózatkutató

A Hargita megyei Karcfalván született. Jelenleg Bostonban és a Harvardon tanít. A világhírű tudós a komplex hálózatok kutatója. Prima Primissima-díjas. 2004-től az MTA tagja.

Bege Antal (1962-2012) matematikus, egyetemi tanár

Csíkszeredában született, és ott tanult. Kolozsváron, a Babes-Bolyai Tudományegyetemen végzett. Tanított Csíkszeredában, Kolozsváron a Babes-Bolyai Tudományegyetem Matematika-Informatika Karán. 2000-ben doktorált, 2008-tól a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem (EMTE) marosvásárhelyi karán tanszékvezető. 2010-től az EME matematika-informatika szakosztály elnöke. Szívinfarktusban halt meg, a Házsongárdi temetőben nyugszik. 13 könyv és 19 szakcikk szerzője.

Benkő József (1740-1814) református lelkész, teológus, botanikus, történetíró, nyelvész

Bardócson született, lelkésznek tanult. 14 nyelven beszélt (poliglott). Fontos szerepet játszott a nyelvújításban. Több mint hatvan növénynev magyar neve az ő munkája. Linné botanikai rendszerét és kettős vezetéknevet is ő ültette át a magyar nyelvbe. 24 nyomtatott műve jelent meg, de kéziratban is maradt 17 tanulmánya. A középpajtai és bardóczi általános iskola az ő nevét viseli. A középpajtai református templom udvarán áll Miholcsa József szobrász által készített mellszobra (2009).

Bodor Péter (1788-1949) ezermester, feltaláló

Erdőszentgyörgyön született. Tanulmányait a marosvásárhelyi református kollégiumban végezte. Az ő nevéhez fűződik a marosvásárhelyi fahíd építése, illetve a híres zenélő kút megépítése. Marosvásárhelyen a vártemplom lépcsőjét is ő építette. Orgonát épített Kibédén és Vámosgátfaluban. 1848-1849-ben orgonaágyút szerkesztett láncos golyókkal, és gyutacsgyárat alapított. Ennek lett áldozata, mert a gyár felrobbant. A kolozsvári Házsongárdi temetőben nyugszik. Portréját Nemes Irén festette meg 1979-ben. Budapest XIII. kerületében utcát neveztek el róla (1968).

Bányai János (1886-1971) geológus, muzeológus

Kézdivásárhelyen született. Tanárként dolgozott Abrudbányán, Székelykeresztúron és Székelyudvarhelyen. A Székelység folyóirat alapítója (1931) és szerkesztője 1943-ig. A Székelyföld földrajzát és ásványkincseit kutatta. Borvízkutató Intézetet alapított. A Székelyföld ásványvizeinek legjobb ismerője, Székelyföld legnagyobb geológusa. Székelyudvarhelyen halt meg 84 éves korában, a Haáz Rezső Múzeumban Emlékszoba őrzi emlékét. Borszéken is többször volt.

Bolyai Farkas (1775-1856) matematikus, az MTA tagja

Sokoldalú tudós, poliglott, nyolc nyelven írt-olvasott. Életében 7 matematikai munka, és 7 szépirodalmi mű jelent meg. Közel egy félévszázadot tanított a Marosvásárhelyi Református

Kollégiumban. 1832-től az MTA tagja. 1957-től Csorvássy István és Izsák Márton alkotta szoborcsoport áll a Bolyai téren. Ózdon szakmunkásképző, Zentán gimnázium viseli nevét. Sőt egy kisbolygót is elneveztek róla. Szegeden, a Tudományegyetem matematika tanszéken egész alakos szobor áll tiszteletére és János fia tiszteletére. Agyvérzésben halt meg 81 éves korában.

Bolyai János (1802-1860) matematikus, mérnök

Apai ágon magyar-székely gyökerekkel rendelkezik. A magyar tudomány egyik legnagyobb alakja, híres matematikus. A nemeukideszi geometria megalkotója. Műveit főleg latinul és németül írta (poliglott). Halálát tüdőgyulladás és agyhártyagyulladás okozta. A marosvásárhelyi református temetőben nyugszik. Számos oktatási intézet viseli nevét. Marosvásárhelyen a két Bolyai szobra áll a Bolyai Gimnázium előtti parkban. Halála után vált ismertté. 19 szépirodalmi mű jelent meg róla.

Brassai Sámuel (1797-1897) nyelvész, filozófus, természet-tudós, az utolsó magyar polihisztor

Nagyapja brassói, ő maga Torockón született. Poliglott, jó néhány nyugati, illetve keleti nyelven beszélt. 1837-től az MTA levelező tagja, majd 1865-től rendes tagja volt. Kezdetben főleg humán tudományokkal foglalkozott, de később a természet-tudományok felé fordult. 40 publikált műve ismert. Kolozsváron 1958-ban középiskolát neveztek el róla, Debrecenben úgyszintén. Létezik Brassai-díj is. A szegedi Pantheonban szobor őrzi emlékét.

Csutak Vilmos (1878-1936) történész, helytörténész

Zágonban született. Kolozsváron történelem-földrajz tanári oklevelet szerzett. 1903-tól a Székely Mikó Kollégium tanára, 1916-tól igazgatója. 1916-1936 között a Székely Nemzeti Múzeum igazgatója. Szerkesztésében jelent meg az Emlékkönyv a Székely Nemzeti Múzeum 50 éves jubileumára (1929). 2011-ben egészalakos szobrot állítottak a Múzeum előtt, Petrovics István munkája. Szülőfalujában mellszobrot állítottak, Vargha László munkája, és a dombóvári testvértelepülés adománya. A sepsiszentgyörgyi Pedagógusok Háza az ő nevét viseli.

Dimény Imre (1922-2017) agrármérnök

A Háromszéki Komollón született. Az elemi iskoláját szülőfalujában, a középiskolát Sepsiszentgyörgyön és Gyergyószentmiklóson végezte, itt is érettségizett. A kolozsvári Gazdasági Akadémia és a kolozsvári Mezőgazdasági Főiskola hallgatója. 1951-ben Budapestre került. 1967-1975 között Magyarország Földművelődési minisztere. Egyetemi tanár, az MTA rendes tagja. 15 tudományos könyvet és több száz szakkcikket publikált. A Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjét 2003-ban, a Széchenyi-díjat 2007-ben kapta. A Farkasréti temetőben nyugszik.

Ditrői Csiby Andor (1884-1960) helytörténész, közíró, szerkesztő

Gyergyóditróban született. Kolozsváron szerzett jogi oklevelet. 1910-től ügyvéd. Több lapot szerkesztett. 1952-ben alapított gyergyószentmiklósi múzeum első vezetője. Több honismereti és helytörténeti munkája jelent meg, köztük Borszékéről is (Borsec-Borszék gyógyfürdő és klimatikus gyógyhely monográfiája, 1937). 1989 után szülőfalujában iskolát neveztek el róla.

TARKA-BARKA VILÁG

A csiklandozásról

A csiklandozás a bőr felszínén található idegvégződéseket érintő inger, de a tudomány még mindig nem tudja teljes egészében megmagyarázni a jelenség miértjét, hogyanját vagy egyáltalán azt, hogy miért kacagunk, ha csiklandoznak? Azt kimutatták, hogy csiklandozáskor négy agyterület aktiválódik: az, amely az érintésekkel járó ingerek feldolgozásáért felelős, az, amely a pulzust és vérnyomást szabályozza, az, amely a mimikáért, érzelmi reakciókért és hangképzésért felel és az, amelyben a „menekülés vagy megküzdés” reakció alakul ki. A csiklandozással előhozott nevetés egy önkéntelen, feltétel nélküli reflex, amely nem föltétlenül egy pozitív élmény, de mégis lehet kellemes is, helyzettől függően, és amely külső megnyilvánulásaiiban mindig olyan, mint egy igazi nevetés.

A csiklandozás hasznát tekintve több feltevés is világot látott már.

Darwin szerint az anya-gyerek kapcsolat elmélyülését szolgálja, hiszen az anya megcsiklandozza a gyereket, az nevet, az anya is nevet, kettejük kapcsolata elmélyül és ez evolúciós előny. Egy másik elmélet szerint csiklandozással valaki a dominanciáját mutatja ki mások felett úgy, hogy nem okoz sérülést neki, ez pedig a hierarchia szempontjából fontos. Egy harmadik elmélet az önvédelmi reflexekkel

magyarázza a jelenséget, hiszen tipikusan sérülékeny területeken vagyunk inkább csiklandósak – nyak, törzs oldalsó része stb., így ezeket megtanuljuk megvédeni.

A bökkenő az, hogy saját magunkat nem tudjuk megnevetetni egy kis öncsikizéssel. Ez azért van így, mert az agyunkat nem tudjuk meglepni egy előre kitervelt csiklandozással, a kisagy „meg-jósolja”, hogy mit is kell éreznünk bizonyos mozgásból fakadóan, ekkor előre semlegesíti a csiklandozásból fakadó ingerre adott választ. Tulajdonképpen nem tesz mást, mint kiszelektálja a fontos és kevésbé fontos ingereket, és ez rendben is van – képzeljük el, milyen lenne az, ha nyáron nem tudnánk mezítláb járni, mert csiklandozná a talpukat a fű vagy a tengerparti homok.

A csiklandozást testi fenyítésként is használták, az ókori rómaiak állítólag lekötözték azokat, akik valami büntetést követtek el, sóba áztatták a lábukat, amit utána kecskék nyaltak le. Csiklandós érzés a halpedikűr is, bár azt önkéntesen szokás vállalni. A madridi Cosquille Arte Spa csiklandozó gyógyfürdőben a masszörök ujjbeggyel és puha tollakkal csiklandozák a kliens bőrét, hozzájárulva a teljes ellazuláshoz.

Ki érti ezt?

Fazakas Emese

KÖSZÖNET

A nyugdíjasok nevében mondunk köszönetet a Polgármesteri Hivatalnak a Temető utcában kiépített pihenőhelyek (padok és pallók) elhelyezéséért. Sokan, és nemcsak nyugdíjasok sétálnak ezen a csendes utcán, és igény volt 1-2 pihenőhelyre.

Tisztelettel és köszönettel Virginás Rózsika néni

Minden kedves olvasónak áldott húsvéti ünnepet kíván a Források szerkesztősége!

Anyakönyvi hírek

Elhalálozás

Balazs Elisabeta 1940.12.22. - 2019.03.07.

Tofan Iosif 1946.09.09. - 2019.03.04.

Vodă Aurelia 1945.06.27. - 2019.03.01.

Nyugodjanak békében! Öszinte részvétünk!

JÁTÉK

A februári számban megjelent feladvány megoldása:

1Bxb8+!-Kxb8

2Vxe5+!-fxe5

3Bf8+-Ve8

4Bxe8+-Bd8

5Bxd8#matt

Megoldás: Voda Costel

Újfeladvány

A mellékelt ábrán egy sakk diagrammát mutatunk be. A sakk kedvelőit arra kérjük, hogy oldják meg a feladatot majd a megoldást küldjék a turism.borsec@gmail.com e-mail címre. A megoldást a következő számban közöljük.

Lép a fekete és nyer!

BORSZÉKI POLGÁRMESTERI HIVATAL

Str. Carpați, nr. 6/A

ISSN 1224 - 1709

Felelős szerkesztő: Kolbert Tünde

Szerkesztőség: Ballai Erzsébet, Farkas Aladár, Fazakas Mihály Emese, Pethő Csongor, Kovács Júlia, Ferenczy József, Fazakas Emese, Mőga Renáta

Számítógépes szerkesztés: Mőga Attila, ARTMOBIL Group - Borszék

Nyomda: F&F INTERNATIONAL - Gyergyószentmiklós